

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Specifika výslechu obětí trestné činnosti

Často uváděným příkladem sekundární viktimizace je nevhodné vedení výslechu oběti trestného činu, kdy nejsou výjimkou necitlivě kladené dotazy a může docházet i k obviňování či zesměšňování oběti ze strany vyšetřovatele. O velkém počtu trestných činů se policie dozvídá z jejich oznámení, pouze menšinu trestné činnosti zjistí z vlastní činnosti. Role oznamovatele je tedy pro práci vyšetřovatelů naprosto stěžejní.

Problémem při zjišťování trestné činnosti ale je neochota obětí činy oznamovat, neboť o některých trestných činech nemá často policie možnost se dozvědět z vlastní činnosti (toto se týká například trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, které jsou páčány v rámci rodiny), kdy tato ochota se nezvyšuje, pokud nejsou dostatečně zajištěna práva oběti trestné činnosti.

Je to zákon č. [45/2013](#) Sb., o obětech trestných činů, jenž klade zvláštní důraz na ochranu a citlivé zacházení s oběťmi trestných činů. Tento zákon považuje každou oběť za zranitelnou a stanovuje, aby bylo v souladu s jejími individuálními potřebami a povahou trestného činu zacházeno s respektem. Existují však i takzvané "zvláště zranitelné oběti", které čelí vyššímu riziku druhotné újmy a zastrasování ze strany pachatele. Tyto jednotlivé oběti mohou být zvláště náchylné k prohloubení stresu a citovému zranění během účasti na úkonech trestního řízení, například při výsleších. Zákon o obětech trestných činů proto stanovuje speciální opatření na prevenci prohlubování stresu oběti a snižování rizika druhotné újmy, což zahrnuje upravení výslechu obětí a zvláště zranitelných obětí v ustanoveních § 18 až § 20. Tato legislativní úprava odráží snahu o posílení postavení obětí v rámci trestního řízení, což bylo dříve často opomíjené.[\[1\]](#)

Právo na ochranu při výslechu nebo podání vysvětlení

Zákon o obětech trestných činů nejprve v § 18, stanovuje omezení týkající se položení otázek týkajících se intimní sféry oběti během jejího výslechu, pokud tyto otázky nejsou naprosto nezbytné pro objasnění skutečností, které jsou klíčové pro trestní řízení. Toto ustanovení staví na obecném pravidlu o tom, že v rámci dokazování by měly být zjišťovány pouze skutečnosti, které mají význam pro samotné trestní řízení. Hlavním cílem této úpravy je nejen ochrana oběti, ale také zaměření výslechu na podstatné informace spojené s trestným činem. Pokud je přesto nutné pokládat otázky, které se dotýkají oblasti soukromí oběti, zákon vyzývá k zachování zvláštní diskrétnosti a k formulaci těchto otázek tak, aby byly co nejohleduplnější. Tato formulace by měla brát v úvahu specifika oběti, jako je její věk, osobní zkušenosti a aktuální psychický stav, s cílem minimalizovat stres a nepříjemné pocity spojené s výslechem.[\[2\]](#) Dále v § 19 zákona o obětech trestných činů je upraveno právo oběti být vyslechnuta osobou takového pohlaví, které si zvolí. Toto ustanovení si klade za cíl nejen ochranu oběti před sekundární viktimizací, ale snaží se i o dosažení co nejobjektivnějšího a nejúplnějšího výslechu. Právo volby je omezeno pouze na přípravné řízení.[\[3\]](#)

Zvlášť zranitelná oběť

Právní úprava, která se týká zvlášť zranitelných obětí, je ještě důkladnější a zohledňuje jejich specifické potřeby. Ustanovení § 19 v zákoně o obětech trestných činů uvádí, že v případě zvlášť zranitelných obětí je povoleno žádat o tlumočnicka odpovídajícího pohlaví podle vlastní volby, pokud je tato žádost nezbytná. Orgány trestního řízení by měly takové žádosti obvykle vyhovět, s výjimkou situací, kdy je nemožné odložit provádění daného úkonu nebo zajistit tlumočnicka odpovídajícího pohlaví.

Ustanovení § 20 zdůrazňuje, že zvlášť zranitelné oběti musí být v rámci trestního řízení vyslýchány s mimořádnou citlivostí a s ohledem na jejich individuální okolnosti, které je činí zvlášť zranitelnými. K tomu by měl být použit kvalifikovaný výslech v prostorách přizpůsobených a určených pro tento účel. U dětí je tento přístup zajištěn, s výjimkou naléhavých situací, kdy nelze zajistit vyškolenou osobu. Zákon rovněž preferuje, aby výslech byl proveden tak, aby nemusel být opakován. Jeli přesto třeba jej opakovat před stejným orgánem, zpravidla je vyslýchajícím stejná osoba, nebrání-li tomu důležité důvody.

U zvlášť zranitelných obětí je často vyšší riziko, že jejich výpovědi mohou být ovlivněny emocemi a subjektivitou. Proto zákon zavádí právo těchto obětí na to, aby se jim umožnilo vyhnout bezprostřednímu vizuálnímu kontaktu s osobami podezřelými ze spáchání trestného činu nebo osobami, proti nimž je vedeno trestní řízení, pokud oběť tento postup preferuje. Tento oddělený kontakt může být uskutečněn i pomocí audiovizuálního zařízení, pokud neexistují závažné důvody, zejména nutnost zajistit právo na obhajobu. Tímto opatřením se usiluje o ochranu oběti před dalším traumatem a zároveň o zajištění co nejobjektivnější výpovědi o trestném činu a pachateli. Tato specifická právní úprava je také zahrnuta do trestního řádu v § 111a a má za cíl minimalizovat riziko dalšího utrpení oběti, které by mohlo vzniknout z primární viktimizace, a zároveň zachovat rovnováhu mezi právy obhajoby a oběti.

U zvlášť zranitelných obětí je vyšší pravděpodobnost narušení objektivní výpovědi. Proto je v tomto ustanovení zakotveno právo oběti, aby, přeje-li si tak, nedošlo při výslechu nebo podání vysvětlení k bezprostřednímu vizuálnímu kontaktu s osobou podezřelou ze spáchání trestného činu nebo s osobou, proti níž se trestní řízení vede. Za tím účelem lze využít audiovizuálního zařízení, ledaže tomu brání závažné důvody, například nutnost dodržení práva na obhajobu. Cílem této úpravy je tedy jak zabránění sekundární viktimizaci, tak zajištění co nejobjektivnější výpovědi oběti o trestném činu a pachateli. Tato speciální právní úprava je promítnuta i do trestního řádu. Snaží se zamezit vyvolání traumatu oběti, resp. jeho dalšímu prohlubování, které vzniklo primární viktimizací, stejně tak jako o vyvážení postavení obhajoby a oběti.

Zásady jednání s oběťmi trestné činnosti

Klíčovým pro nezpůsobování sekundární viktimizace je konkrétní chování orgánů činných v trestním řízení k oběti. V jednání s oběťmi trestných činů je klíčové uplatňovat správný psychologický přístup. Základními zásadami pro jednání s obětí jsou poskytování důležitých informací, obnova pocitu bezpečí, důvěra a empatie, vhodná komunikace, a eliminace zpochybňování.^[4] Obětem je třeba poskytovat dostatek informací o jejich právech a průběhu trestního řízení, s důrazem na srozumitelnost. Pocit bezpečí se obnovuje jak psychologickými prostředky, jako je uklidňující komunikace, tak fakticky, například skutečným zajištěním bezpečí oběti. Důvěra je nepostradatelná, a je třeba nezpochybňovat příběh oběti a respektovat její vyprávění. Empatický přístup a schopnost vcítit se do role oběti umožňují lepší porozumění jejím reakcím a chování, což může být klíčové i pro účely vyšetřování. Komunikace by měla být jasná, respektující a s cílem eliminovat zbytečný stres pro oběť.

V rámci nonverbální komunikace je důležité udržovat zrakový kontakt s obětí, držet vhodnou vzdálenost a respektovat její preference ohledně dotyků. Verbální komunikace by měla být tlumená, pomalá a trpělivá, s důrazem na naslouchání a použití komunikačních technik, jako je shrnování a empatické mlčení. Komunikace by měla být osobní a respektující, s výrazem zájmu a účasti. Kromě toho je třeba sdělovat oběti i samozřejmé věci, které jí poskytují pocit bezpečí a jistoty. Celkově je důležité, aby jednající osoba přistupovala k oběti s ohledem na její potřeby a pocity, což může významně přispět k lépe zvládnuté situaci a účinnějšímu trestnímu řízení.

Mgr. Denisa Kartusová,
advokát

Mgr. Tomáš Vanča,
advokátní koncipient

[Advokátní kancelář Kartusová Legal](#)

Vodičkova 791/41
110 00 Praha 1

Tel.: +420 777228557
e-mail: kartusova@kartusovalegal.cz

[1] JELÍNEK, Jiří. Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou. 2., dopl. a rozš. vyd. Praha: Leges, 2014. Komentátor. ISBN 978-80-7502-016-1, str. 108 - 110.

[2] GŘIVNA, Tomáš. In: GŘIVNA, Tomáš. Oběti trestných činů: komentář. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-793-4. S. 120.

[3] Autoři komentářů k zákonu o obětech trestných činů se však neshodují, náleží-li toto právo oběti pouze ve vztahu k policejnímu orgánu, nebo i ve vztahu ke státnímu zástupci. Podle Jelínka má toto právo „oběť pouze ve vztahu k policejnímu orgánu, resp. ve vztahu k osobě, jíž je podáváno vysvětlení“. Podle Gřivny však pro „takovou interpretaci není v zákoně žádný podklad, snižuje standard práv oběti a není pro to ani žádný věcný důvod“.

[4] ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Kriminální psychologie. Praha: Eurounion, 1998. ISBN 80-85858-70-3. str. 109 - 124.

Další články:

- [Smluvní autonomie vs. ochrana slabší strany v moderním kontraktačním právu](#)
- [Reklamace vad stavby](#)
- [Konec „severních ateliérů“? Nový stavební zákon otevírá dveře k rekolaudaci ubytovacích jednotek na plnohodnotné byty](#)
- [Oceňování nemovitosti a přiměřená náhrada při zrušení spoluvlastnictví](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 33.: Prevence střetu zájmů \(jednatel × společnost\)](#)
- [Úročení jistoty \(kauce\), kterou skládá podnájemce nájemci - II. díl](#)
- [Když obecní pozemky již nemusí být obecní - institut mimořádného vydržení v obecním právu](#)
- [Střet zájmů členů volených orgánů obchodních korporací: pravidla, proces a následky](#)
- [Dvě kiwi denně: EU schválila první zdravotní tvrzení pro čerstvé ovoce](#)
- [Nová „tlačítková“ povinnost pro e-shopy](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)